

PROGRAMA ANÀLISI DE CONFLICTES

Professora Laura FELIU

Curs 2001-2002

L'objectiu del curs és analitzar el fenomen dels conflictes internacionals i les seves formes de gestió des d'una aproximació generalista. Entre tots els elements relacionats amb la conflictivitat internacional es farà èmfasi en les causes i processos que porten al desenvolupament de formes nocives de conflicte, especialment en la seva manifestació més destructiva: la guerra.

El programa que es presenta a continuació ha estat elaborat en base a una sèrie d'objectius:

- Emmarcar l'estudi de la conflictivitat dins el marc teòric de les Ciències Socials.
- Proveir de les eines d'anàlisi més adequades, i el suficientment àmplies i abastadores, pel seguiment i comprensió de tot tipus de conflictes (elaboració d'una pauta d'anàlisi dels conflictes).
- Incidir en el caràcter mutable de la realitat conflictual des d'una perspectiva que atorgui una certa perspectiva històrica i que al mateix temps situï l'estat de la qüestió a l'actualitat.
- Emmarcar els conflictes internacionals d'especial importància o més propers dins del marc teòric proposat.
- Posar èmfasi en les vies de resolució de conflictes, intentant introduir aquelles que propugnen l'eradicació total de la guerra.

BLOC I. NOCIONS BÀSIQUES I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Tema 1. Les Ciències Socials i els conflictes internacionals

Què és conflicte per a les Ciències Socials? Les Relacions Internacionals i els conflictes internacionals. Les tres imatges de K. Waltz i d'altres perspectives teòriques. Els estudis sobre els conflictes a les Ciències Socials. Les causes del conflicte armat. El cas de la investigació per a la pau

Tema 2. El triangle del conflicte

Els vèrtex de la relació de conflicte: problema, actors, procés. El problema o motiu de litigi. Tipologia d'actors (actors primaris, secundaris, terciaris). Simetria i assimetria dels actors. L'estructura del conflicte. Una proposta de pauta d'anàlisi dels conflictes

Tema 3. Classificació general dels conflictes i dels conflictes violents

Els conflictes segons la seva visibilitat i tangibilitat. Els conflictes segons l'ús de la violència armada (conflicte no violent, conflicte violent, conflicte armat i guerra). Els conflictes internacionals al voltant del govern i del territori. D'altres criteris (ubicació, parts, mitjans, etc.). La guerra. La guerra subversiva. El cas del terrorisme i els conceptes d'estratègia, tàctica i logística

Tema 4. La dinàmica dels conflictes

Actituds i percepcions dels actors. El comportament dels actors. Les possibles fases d'un conflicte. L'ampliació i escalada del conflicte. Espirals i cicles del conflicte. La internacionalització dels conflictes interns

Tema 5. El mapa canviant dels conflictes armats

Evolució històrica del fenomen del conflicte armat. Evolució del complex militar-industrial i la cursa d'armaments. Principals conflictes armats (1945-1989): trets característics. Mapa dels conflictes armats actuals (1990-2002).

Tema 6. Els conflictes i els factors ètnico-cultural i religió

Significació i origen de concepte ètnia i d'altres relacionats (raça, poble, minoria, etc.). Problemàtiques que planteja l'ús del concepte. Les visions primordialistes vs. instrumentalistes o situacionistes. El terme "grup comunitari". El dret a l'autodeterminació. Els conflictes ètnico-culturals i "civilitzacionals".

Tema 7. Els conflictes i els factors ambientals

Conflictes ambientals i ampliació del concepte de seguretat. L'agenda ambiental i les negociacions mediambientals globals. L'escassetat i repartiment desigual de recursos i la pressió demogràfica. El cas dels conflictes hídrics. Un exemple de conflicte ambiental: La guerra del fútbol entre Hondures i El Salvador (1969)

BLOC II ELS CONFLICTES INTERNACIONALS I L'ACCIÓ DE LA SOCIETAT INTERNACIONAL

Tema 8. El programa de pau de Nacions Unides: diplomàcia preventiva, establiment i manteniment de la pau

De la Societat de Nacions a l'Organització de les Nacions Unides. Algunes problemàtiques terminològiques. *Un Programa de pau* per la postguerra freda. Les expectatives no complertes: del *Suplement a Un Programa de Pau* a la guerra del Kosovo. El "manteniment" de la pau a través d'organitzacions regionals

Tema 9. El cost de la violència i la prevenció de conflictes armats

L'avaluació de l'impacte dels conflictes: diferents models. Les causes dels conflictes. Els sistemes d'alerta a temps o temprana. El cicle dels conflictes i la maduració dels conflictes. El concepte de prevenció de conflictes. Diplomàcia preventiva i Nacions Unides.

Tema 10. La gestió i resolució de conflictes

La diferència entre gestionar, resoldre i transformar els conflictes. Principis bàsics de la resolució de conflictes. Alguns estudis sobre el sistema del conflicte. El plantejament del problema pels actors: competir, acomodar, evitar, negociar i col·laborar. De la diplomàcia tradicional a la diplomàcia de terreny i de múltiple via.

Tema 11. Les negociacions

Característiques generals del procés negociador. El marge de negociació i les alternatives sense acord. Negociar per posicions o per interessos. Quan negociar?, La maduresa del conflicte. El format de les negociacions (delegacions, secretisme/publicitat, calendari, comunicació entre les parts i circulació d'informació, agenda).

Condicions per a una negociació exitosa.

Tema 12. Actors terciaris, mediació i arbitratge

Aclariments conceptuals (els facilitadors, bons oficiants, mediadors o àrbitres). Noves característiques de la mediació. La problemàtica de la neutralitat: les tipologies de mediadors. Funcions i impacte dels mediadors: la reconfiguració de l'estructura de les negociacions. Pauta d'anàlisi de la mediació. L'arbitratge.

Tema 13. L'endemà del conflicte armat

L'escenari del conflicte després de la seva terminació: els resultats. La consolidació de la pau (el procés de reconciliació, la reconstrucció de les societats). El concepte de pau. Transformació dels conflictes i pau durable. Els intents d'eradicació de la guerra

SISTEMA D'AVUACIÓ

El sistema d'avaluació és continu en base a:

- Un treball sobre un conflicte de qualsevol tipus amb transcendència internacional (violent o no violent) (80% de la nota)

Aquest treball constarà de dos blocs, a realitzar al llarg del curs:

A/ Primera part (50%). Aplicació de la pauta d'anàlisi de conflictes presentada a classe. Aquesta part tindrà una extensió màxima de 8 pàgines (més notes finals amb notes bibliogràfiques, cinc referències bibliogràfiques breument comentades i possibles annexes). Realització en grups de fins quatre persones amb un seguiment a través de tutories.

B/ Segona part (30%). Desenvolupament d'un aspecte molt concret relatiu a la gestió del conflicte (negociacions, intervenció d'un actor secundari, un cas de mediació, anàlisi d'acords de pau, etc.). Aquesta part és individual. Termini de presentació: final de curs. Per la seva elaboració és especialment important la consulta de materials primaris (premsa, discursos, resolucions d'organitzacions, etc.). Aquesta part tindrà una extensió màxima de 5 pàgines (més notes finals amb notes bibliogràfiques, tres referències bibliogràfiques breument comentades i annexes).

Hi ha la possibilitat d'escollir com a tema del treball tres conflictes de gran actualitat. L'elecció d'aquests casos comporta la seva exposició oral per part dels respectius grups a final de curs.

- Igualment es tindrà en compte la participació a les classes i als diferents tallers que tindran lloc al llarg del curs, i els resultats dels diferents exercicis realitzats durant el curs (20% de la nota)

PAUTA D'ANÀLISI DELS CONFLICTES INTERNACIONALS*

I. PRESENTACIÓ

1. Descripció breu i global (Acotació sumària espacial i temporal del conflicte; classificació segons els criteris presentats durant el curs)

2. Antecedents del conflicte (principals esdeveniments anteriors al període estudiat relacionats amb l'origen del conflicte)

3. Context del conflicte

a/ Localització espacial (situació i valor geoestratègic, influència del context regional sobre el conflicte, situació en relació al sistema internacional)

b/ Localització temporal (principals característiques del període objecte d'estudi que influeixen sobre el conflicte; exemple: incidència de la guerra freda; actuació de potències regionals, etc.)

II. ANÀLISI

4. Problema(es) central(s): objectius incompatibles de les parts (definir els objectius de cadascun dels actors primaris). Poden aparèixer varis simultàniament.

5. Parts en conflicte: unitats de decisió implicades, directa o indirectamente (apartat a redactar de manera detallada)

a/ Classificació en relació als interessos que tenen en el conflicte (actors primaris, secundaris o terciaris). Desenvolupar de manera pormenoritzada aquests interessos. Principals característiques de cadascun d'ells i grau d'implicació en el conflicte.

b/ Relacions de poder entre les diverses parts (simètriques, asimètriques). Naturalesa de les seves relacions. Polaritzacions, aliances i coalicions

6. Les causes del conflicte armat (factors d'exacerbació del conflicte). Agrupació dels factors en grups: històrics, geopolítics, ètnico-culturals, ambientals, dèficit democràtic, cursa armamentística, socio-econòmics, etc.). Si ja han estat explicats, únicament recordar-los. Determinar quins considereu que són els més importants.

7. Procés o estructura del conflicte: Indicar les principals fases que ha travessat el conflicte (no es tracta d'una descripció històrica ni d'una cronologia, sino de marcar grans períodes i justificar els punts d'inflexió). Fets que han precipitat l'escalada del conflicte, crisis, punts d'inflexió (justificar-los). Com evolucionen els temes o problemes implicats.

III. GESTIÓ DEL CONFLICTE

8. Tècniques de gestió del conflicte (molt resumit ja que s'abordarà amb més deteniment a la segona part del treball). Característiques generals de la gestió del conflicte. Tècniques que s'han aplicat o que s'ha previst aplicar, així com els resultats. Arbitratge, mediació, bons oficis de terceres parts, etc. Actors que participen a les negociacions, actors neutrals (Estats, OIGs), paper dels organismes especialitzats en prevenció i gestió de conflictes, demandes realitzades

9. Potencial de regulació del conflicte (apartat opcional, on podeu donar la vostra opinió personal)

a/ Els factors interns -endògens a les parts en conflicte- de limitació (interessos o valors en comú de les parts que poden facilitar la resolució del conflicte)

b/ factors externs de limitació, que poden facilitar la resolució del conflicte (per què d'altres actors poden tenir interès en la seva resolució, etc.)

Bibliografia comentada (escollir cinc documents –llibres, articles, adreces d'internet- i explicar en cinc línies per què els considereu interessants i per a què us han servit en l'elaboració del treball)

* Pauta inspirada en l'elaborada per Rafael GRASA

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- AZAR, E. E.; BURTON, J. W. (eds.), *International Conflict Resolution: Theory and Practice*, Sussex, Boulder, Wheasheaf: Lynne Rienner, 1986.
- BROWN, M. E. (ed.), *Ethnic Conflict and International Security*, Princeton, Princeton University Press, 1993.
- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994. (CC.SS)
- BURTON, J.; DUKES, F. (ed.), *Conflict: Readings in Management & Resolution*, Londres, Macmillan, 1990.
- BURTON, J. W., *Conflict: Resolution and Provention*, Nova York, St. Martin's Press, 1990 (CC.SS)
- CAMILLERI, J. A.; FALK, J., *The end of sovereignty?: The politics of a shrinking and fragmenting world*, Aldershot, Edward Elgar, 1992. (CC.SS)
- CENTRO DE INVESTIGACIÓN PARA LA PAZ, *Anuario CIP 19-*, Madrid, Icaria, 19-. (CC.SS, CC.CC)
- FISAS, V., *Cultura de paz y gestión de conflictos*, Barcelona, París: Icaria: UNESCO, 1998.
- GOERTZ, G.; DIEHL, P. F., *Territorial changes and international conflict: studies in international conflict*, London, Routledge, 1992.
- GOTTLIEB, G., *Nation against state: new approaches to ethnic conflicts and the decline of sovereignty*, Nueva York, Council on Foreign Relations Press, 1993.
- GURR, T., *Minorities at Risk: A Global View of Ethnopolitical Conflicts*, Washington, DC, United States Institute of Peace Press, 1993. (CC.SS)
- GURR, T.; HARFF, B., *Ethnic Conflict and World Politics*, Boulder, CO, Westview Press, 1994.
- HOLSTI, K. J., *Peace and War: Armed Conflicts and International order, 1648-1989*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991. (P)
- HOLSTI, K. J., *The state, war, and the state of war*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996. (P)
- MATTHEWS, R. O.; RUBINOFF, A. G.; SETEIN, J. G. (eds.), *International Conflict and Conflict Management: Readings in World Politics*, Ontario, Prentice-Hall, 1988. (CC.SS)
- ✦ MIAL, H.; RAMSBOTHAM, O.; WOODHOUSE, T., *Contemporary Conflict Resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*, Cambridge, UK, Polity Press, 1999
- MITCHELL, C. R., *The structure of International Conflict*, Nueva York, St. Martin's Press, 1989. (CC.SS)
- NICHOLSON, M., *Rationality and the Analysis of International Conflict*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992. (P)
- PRINCEN, T., *Intermediaries in International Conflict*, Princeton, Princeton University Press, 1992. (CC.SS)
- RICE, E., *Wars of the Third Kind: Conflict in Undersdeveloped Countries*, Berkeley, University of California Press, 1988.
- RYAN, S., *Ethnic Conflict and International Relations*, Aldershot, Darmouth, 1990. (CC.SS)
- SANDOLE, D. J. D.; MERWE, H. v. d. (eds.), *Conflict Resolution Theory and Practice: Integration and Application*, Manchester, Nueva York, Manchester University

- Press, 1993. (CC.SS)
- SILVA, K. M. d.; MAY, R. J. (eds.), *Internationalization of Ethnic Conflict*, Londres, Pinter, 1991. (CC.SS)
- SINGER, M.; WILDAVSKY, A., *The Real World Order: Zones of Peace / Zones of Turmoil*, Chatham, N.J., Chatham House, 1993. (CC.SS)
- SIPRI, *SIPRI Yearbook: World armaments and disarmament, 19-*, Oxford, Oxford University Press, 19-. (CC.SS, CIDOB)
- VÄYRYNEN, R. (ed.), *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*, Londres, etc., Sage, 1991. (CC.SS)

Principals publicacions periòdiques

El conjunt de publicacions periòdiques de Relacions Internacionals fan referència tant a aspectes teòrics de l'anàlisi de conflictes com a l'estudi de casos concrets. Com a principals publicacions especialitzades en el tema dels conflictes internacionals destaquem:

- *Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies*. Oslo. Nordic Cooperation Committee for International Politics, 1965- . Trimestral (CC.SS)
- *International Conciliation*. Carnegie Endowment for International Peace (Washington). 1907-1972 (ja no surt) (CC.CC)
- *International Security*. Center for Science and International Affairs. Harvard University. 1976- . Trimestral (CC.SS). Control i ús d'ela força des del punt de vista polític
- *Journal of Conflict Resolution: Research on war and peace between and within nations*. 1957- . Aproximació interdisciplinària a les causes, previsió i resolució de conflictes, tant interpersonals, domèstics, com internacionals.
- *Journal of Peace Research: an interdisciplinary and international quarterly of scholarly work in peace research*. International Peace Research Institute. Oslo. 1964- . Bimensual. Recerca per la pau. Causes i solucions dels conflictes. Aproximació interdisciplinària.
- *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*. 1992- . quadrimestral. Essex. Tracta qüestions de dret, militars i de seguretat dels conflictes armats.
- *Military Review*. US Army Command and General Staff College. Alguns números al Centre Borja
- *Negotiation Journal: on the process of dispute settlement*. 1985- . Aproximació des de la Ciència Política i les Relacions Internacionals.
- *Papeles para la Paz/ Papeles: cuestiones internacionales* 94- . Centro de investigación para la paz (CIP). Trimestral (CC.SS)
- *Tiempo de paz*. Paz y Libertad (Madrid), 1984- . Trimestral (CC.SS)

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA PER TEMES

BLOC I. NOCIONS BÀSIQUES

Tema 1. Les Ciències Socials i els conflictes internacionals

- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994. Part I (caps. 1-7).
- BULL, H., *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, Londres, Macmillan, 1977.
- CAMILLERI, J. A.; FALK, J., *The end of sovereignty?: The politics of a shrinking and fragmenting world*, Aldershot, Edward Elgar, 1992.
- COULOUMBIS, T. A.; WOLFE, J. H., *Introduction to International Relations: Power and Justice*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall International, 1990.
- DOUGHERTY, J. E.; PFALTZGRAFF, R. L., *Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey*, Nueva York, Harper Collins, 1990.
- GANTZEL, K. J., "Another Approach to a Theory on the Causes of International War", *Journal of Peace Research*, n.º 1, 1981, pp.39-50.
- GENOVÉS, S., "Social and cultural sources of violence" en *From a Culture of violence to a Culture of Peace*, París, UNESCO, 1996, pp.93-102.
- HASSNER, P., "Beyond the three traditions: the philosophy of war and peace in historical perspective", *International Affairs*, vol. 70, n.º 4, 1994, pp.737-756.
- HOLSTI, O. R., "Cognitive Dynamics and the Image of the Enemy", *Journal of International Affairs*, n.º 21, 1967, pp.16-39.
- JACKSON, R. H., *Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- JANIS, I. L.; MANN, L., *Decision Making: A Psychological Analysis of Conflict, Choice and Commitment*, Nueva York, Free Press, 1977.
- JERVIS, R., *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton, NJ, PUP, 1976.
- KEOHANE, R. O., *Instituciones Internacionales y poder estatal: Ensayos sobre teoría de las relaciones internacionales*, Buenos Aires, GEL, 1993.
- MORGENTHAU, H., *Política entre las naciones: la lucha por el poder y la paz*, Buenos Aires, GEL, 1986.
- ROJAS MARCOS, L., *Las semillas de la violencia*, Espasa Calpe, 1995.
- RYBKIN, Y., "Modern International Relations in the Light of the Marxist-Leninist Theory on War and peace", *International Affairs*, n.º 5, 1983, pp.32-39.
- SPILLMANN, K. R.; SPILLMANN, K., "La imagen del enemigo y la escalada de los conflictos", *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, n.º 127, Març 1991, pp.59-80.
- STOESSINGER, J., *Why Nations Go to War*, Nueva York, St Martin's, 1993.
- UNESCO, *La violencia y sus causas*, UNESCO, 1981.
- WALTZ, K. N., *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*, Nueva York, Columbia University Press, 1954.
- WALTZ, K. N., *Teoría de la Política Mundial*, Buenos Aires, GEL, 1988.

Tema 2. Què és un conflicte? i Tema 3. La dinàmica dels conflictes

- BUENO DE MESQUITA, B., "Theories of International Conflict: An Analysis and an Appraisal" en GURR, T. R. (ed.) *Handbook of Political Conflict: Theory and Research Conflicts*, Nueva York, Londres, The Free Press: Collier Macmillan, 1980, pp.361-398.
- GALTUNG, J., *Peace by Peaceful Means*, Londres, Sage: PRIO, 1996.
- GALTUNG, J., "Violence, Peace and Peace Research", *Journal of Peace Research*, vol. 3, 1969, pp.167-192.
- GRASA, R., *Los conflictos armados y la política internacional. Tema preparat per als aspirants a l'Escola Diplomàtica*, 1997.
- HOLSTI, K. J., "The Interaction of States: Conflict and Conflict Resolution" en HOLSTI, K. J. *International Politics: A Framework for Analysis*, Londres, Prentice-Hall, 1992, pp.348-380.
- MITCHELL, C. R., *The structure of International Conflict*, Nueva York, St. Martin's Press, 1989.
- NICHOLSON, M., *Rationality and the Analysis of International Conflict*, Cambridge, Cambridge University Press.
- PREMDAS, R., "Internationalization of Ethnic Conflict: Some Theoretical Explanations" en SILVA, K. M. d.; MAY, R. J. (eds.) *Internationalization of Ethnic Conflict*, Londres, Pinter, 1991, pp.10-25.
- STOHL, M., "The Nexus of Civil and International Conflict" en GURR, T. R. (ed.) *Handbook of Political Conflict: Theory and Research Conflicts*, Nueva York, Londres, The Free Press: Collier Macmillan, 1980, pp.297-330.

Tema 4. Taxonomia dels conflictes armats

- BANKS, M. (ed.), *Conflict in World Society: A New Perspective on International Relations*, Brighton, Wheatsheaf Books, 1984.
- BREMER, S.; et al., *The Scientific Study of War*, Nueva York, Learning Resources in International Studies, 1975.
- BRODIE, B., *War and Politics*, Sydney, Cassell, 1973.
- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994.
- JANKE, P., *Guerrilla and Terrorist Organisations: A World Directory and Bibliography*, Hemel Hempstead, Harvester, 1983.
- KOCS, S. A., "Territorial disputes and interstate war, 1945-1987", *Journal of Politics*, vol. 57, n.º 1, febrer 1995, pp.159- 175.
- MATTHEWS, R. O.; RUBINOFF, A. G.; STEIN, J. G. (eds.), *International Conflict and Conflict Management: Readings in World Politics*, Ontario, Prentice-Hall, 1988.
- Revolutionary and Dissident Movements: An International Guide*, Harlow, Essex, Longman Current Affairs, 1991.
- SERVIER, J., *Le terrorisme*, París, PUF, 1979.
- SLATER, R. O.; STOHL, M. (eds.), *Current Perspectives on International terrorism*, Houndmills, Londres, Macmillan, 1988.
- Terrorism and International Order* Lawrence Freedman, Christopher Hill, et al., Londres, etc., Routledge: Kegan Paul, 1986.
- VASQUEZ, J., *The War Puzzle*, Cambridge, CUP, 1993.
- WALLENSTEEN, P.; AXELL, K., "Conflict resolution and the End of the Cold War, 1989-1993", *Journal of Conflict Resolution*, vol. 31, n.º 3, 1994, pp.333-349.

Tema 5. El mapa canviant dels conflictes armats

- CENTRO DE INVESTIGACIÓN PARA LA PAZ, *Anuario CIP 19-*, Madrid, Icaria, 19-.
- HAUCHLER, I.; KENNEDY, P. (eds.), *Global Trends: The World Almanac of development and peace, A development and Peace Foundation Book*, Nueva York, Continuum, 1994.
- HOLSTI, K. J., *Peace and War: Armed Conflicts and International Order, 1648-1989*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994.
- HOLSTI, K. J., *The state, war, and the state of war*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- PALOU, J., *Indoxina, 1975-1995: del conflicte armat a la cooperació regional*, Barcelona, Centre UNESCO de Catalunya: Centre d'Estudis sobre la pau i el desarmament (UAB), 1997.
- SINGER, M.; WILDAVSKY, A., *The Real World Order: Zones of Peace / Zones of Turmoil*, Chatham, N.J., Chatham House, 1993.
- SIPRI, *SIPRI Yearbook, 19-*, Oxford, Oxford University Press, 19-.

Tema 6. Els conflictes i els factors ètnico-cultural i religiós

- BARTH, F., *Los grupos étnicos y sus fronteras*, México, Fondo de Cultura Económica, 1976 (ed. Original 1969).
- BOUCHER, J.; LANDIS, D.; CLARK, K. A. (eds.), *Ethnic Conflict: International Perspectives*, Londres, Sage Publications, 1987.
- CLÉVENOT, M. (dir.), *L'État des religions dans le monde*, París, La Découverte: Le Cerf, 1987.
- EPSTEIN, A. L., *Ethos and Identity: Three Studies in Ethnicity*, Londres, Tavistock, 1978.
- GOTTLIEB, G., *Nation against state: new approaches to ethnic conflicts and the decline of sovereignty*, Nueva York, Council on Foreign Relations Press, 1993.
- GURR, T.; HARFF, B., *Ethnic Conflict and World Politics*, Boulder, CO, Westview Press, 1994.
- HALPERIN, M. H.; SCHEFFER, D. J.; SMALL, P. L., *Self-Determination in the New World Order*, Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace, 1992.
- HERACLIDES, A., *The Self-Determination of Minorities in International Politics*, Londres, Frank Cass, 1991.
- HOROWITZ, D., *Ethnic Groups in Conflict*, Berkeley, CA, University of California Press, 1985.
- HUTCHINSON, J.; SMITH, A. D. (eds.), *Ethnicity*, Oxford, Oxford University Press, 1996.
- JUERGENSMEYER, M., *The New Cold War? Religious Nationalism Confronts the Secular State*, Berkeley, University of California Press, 1993.
- MIDLARSKY, M. (eds.), *The Internationalization of Communal Strife*, Londres, Nueva York, Routledge, 1992.
- MINORITY RIGHTS GROUP, *World Directory of Minorities*, Chicago, Londres, St. James Press, 19-.
- MOYNIHAN, D., *Pandemonium: Ethnicity in International Politics*, Oxford, Oxford University Press, 1993.
- RIGGS, F. W., *Ethnicity, Nationalism, Race, Minority: A Semantic/ Onomantic Exercise*, Honolulu, Department of Political Science. University of Hawaii, 1991.
- SHIELS, F. (ed.), *Ethnic Separatism and World Politics*, Lanham, University Press of America, 1984.

- SILVA, K. M. d.; MAY, R. J. (eds.), *Internationalization of Ethnic Conflict*, Londres, Pinter, 1991.
SUHRKE, A.; NOBLE, L. G. (eds.), *Ethnic Conflict in International Relations*, Nueva York, Praeger, 1977.

Tema 7. Els conflictes i els factors ambientals

- AF ORNÅS, A.; SALIH, M. A. M., *Ecology and politics: Environmental stress in Africa*, Motala, Scandinavian Institute of African Studies, 1989.
BÄCHLER, G., "Desertización y conflicto: La Marginación de la pobreza y los conflictos ecológicos", *Ecología Política*, n.º 8, 1995, pp.55-84.
BERSCHONER, N., "Water and instability in the Middle East", *Adelphi Papers*, n.º 273, 1992/1993.
DURHAM, W., *Scarcity and Survival in Central America: The Ecological origins of the Soccer War*, Stanford, Calif., Stanford University Press, 1979.
GLEICK, P. H., "Amarga agua dulce: los conflictos por recursos hídricos", *Ecología Política*, n.º 8, 1995, pp.85-106.
GRASA, R., "Los conflictos verdes: su dimensión interna e internacional", *Ecología Política*, n.º 8, 1995, pp.25-40.
HOMER-DIXON, T., "Environmental scarcities and violent conflict. Evidence from cases", *International Security*, vol. 19, n.º 1, 1994, pp.5-40.
HOMER-DIXON, T. E., "La escasez medioambiental, la violencia masiva y los límites del ingenio" en CENTRO DE INVESTIGACIÓN PARA LA PAZ, *Anuario CIP 1997*, Madrid, Icaria, 1997.
KÄKÖNEN, J.(comp.), *Perspectives on environmental conflict and international Politics*, Londres, Nueva York, Pinter, 1992.
OLIVER, G.; RUBIN, J. (ed.), *Culture and Negotiations: The Resolution of Water Disputes*, Londres, Sage, 1993.
SCHRIJNER, N., "International organization for environmental security", *Bulletin of peace proposals*, vol. 20, n.º 2, 1989, pp.115-122.
STARR, J.; STOLL, D. (comp.), *The politics of scarcity: Water in the Middle East*, Boulder, Westview, 1988.
WESTING, A. (ed.), *Global resources and International Conflict: Environmental Factors in Strategic Policy and Action*, Oxford, New York, 1986.
YOUNG, O., *International cooperation: Building regimes for natural resources and the environment*, Ithaca, Londres, Cornell University Press, 1989.

BLOC II ELS CONFLICTES INTERNACIONALS I L'ACCIÓ DE LA SOCIETAT INTERNACIONAL

Tema 8. El programa de pau de Nacions Unides: diplomàcia preventiva, establiment i manteniment de la pau

- BADÍA MARTÍ, A., *El arreglo pacífico de controversias en la Organización de Naciones Unidas*, Barcelona, 1994.
BARSTON, R. P., *Modern Diplomacy*, Nueva York, Longman, 1997.
BERMAN, M. R.; JOHNSON, J. E. (eds.), *Unofficials Diplomats*, Nueva York, Columbia University Press, 1977.
BERRIDGE, G. R., *Return to the UN: UN Diplomacy in Regional Conflicts*, Houndmills, Macmillan, 1991.
FALK, R. A.; KIM, S. S.; MENDLOVITZ, S. H. (eds.), *The United Nations and a Just World Order*, Boulder, Col., Westview Press, 1991.
FISAS, V., *Caos i Pau*, Barcelona, Centre UNESCO de Catalunya, 1993.
HAAS, E. B., "Regime Decay: Conflict Management and International Organizations, 1945-1981", *International organization*, n.º 37, primavera 1983, pp.189-256.
HOLSTI, K. J., "The Interaction of States: Conflict and Conflict Resolution" en HOLSTI, K. J. *International Politics: A Framework for Analysis*, Londres, Prentice-Hall, 1992, pp.348-380.
MCDONALD, J. W., "International Conference diplomacy: Four principles" en SANDOLE, D. J. D.; MERWE, H. v. d. (eds.) *Conflict Resolution Theory and Practice: Integration and Application*, Manchester, Nueva York, Manchester University Press, 1993, pp.248-260.
MCDONALD, J. W.; BENDAHMANE, D. B. (eds.), *Conflict Resolution: Track two diplomacy*, Washington, DC, Foreign Service Institute, 1987.
NICOLSON, H., *Diplomacy*, Londres, Oxford University Press, 1950.
RAMSBOTHAM, O.; WOODHOUSE, T., *Humanitarian Intervention in Contemporary Conflict: A Reconceptualization*, Cambridge, Polity Press, 1996.
WALTERS, F. P., *Historia de la Sociedad de Naciones*, Madrid, Tecnos, 1971.

Tema 9. Prevenció, gestió i resolució de conflictes i Tema 10. Les negociacions

- AZAR, E. E.; BURTON, J. W. (eds.), *International Conflict Resolution: Theory and Practice*, Sussex, Boulder, Wheasheaf: Lynne Rienner, 1986.
- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994.
- BURTON, J. W., *Conflict: Resolutions and Prevention*, Londres, Macmillan, 1990.
- CRANA, M., *The true cost of conflict*, Londres, Earthscan, 1994.
- FAURE, G. O.; RUBIN, J. Z. (eds.), *Culture and Negotiation: the resolution of water disputes*, Newbury Park, etc., Sage, 1993.
- FISAS, V., "Los mecanismos de prevención de conflictos" en *Convulsión y violencia en el mundo*, Zaragoza, Seminario de investigación para la paz, 1993-1994, pp.113-127.
- GROOM, A. J. R., "¡Sin compromisos! La resolución de problemas desde un punto de vista teórico", *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, n.º 127, març 1991, pp.81-92.
- HOLSTI, K. J., "Resolving International Conflicts: A Taxonomy of Behavior and Some Figures on Procedures", *Journal of Conflict Resolution*, n.º 10, 1996, pp.277-296.
- ILKÉ, F. C., *How Nations Negotiate*, Nueva York, Harper & Row, 1964.
- LOCKHARD, C., *Bargaining in International Conflicts*, Nueva York, Columbia University Press, 1979.
- LUND, M., *Preventing violent conflicts: A strategy for preventive diplomacy*, Washington, United States Institute of Peace Process, 1996.
- MATTHEWS, R. O.; RUBINOFF, A. G.; STEIN, J. G. (eds.), *International Conflict and Conflict Management: Readings in World Politics*, Ontario, Prentice-Hall, 1988.
- MITCHELL, C. R., *The structure of International Conflict*, Nueva York, St. Martin's Press, 1989.
- LEATHERMAN, J.; DEMARS, W.; GAFFNEY, P. D.; VÄYRYNEN, R., *Breaking cycles of violence: Conflict Prevention in Intrastate Crises*, West Hartford, Conn., Kumarian Press, 1999
- OSGOOD, C. E., *An Alternative to War or Surrender*, Urbana, Ill., University of Illinois Press, 1962.
- SNYDER, G.; DIESING, P., *Conflict Among Nations: Bargaining, Decision Making, and System Structure in International Crises*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1977.
- STEPHENSON, C. M., *Alternative Methods for International Security*, Washington, DC, University Press of America, 1982.
- THAKUR, R. (ed.), *International Conflict Resolution*, Otago, Nova Zelanda; Boulder, University of Otago Press: Westview, 1988.
- URY, W., *De la negociación al acuerdo: Claves para superar cualquier negociación*, Barcelona, Parramon, 1993.
- VÄYRYNEN, R., *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*, Londres, etc., Sage, 1991.
- ZARTMAN, W., "Conflict resolution: Prevention, Management and Resolution" en DENG, F.; ZARTMAN, W. (eds.) *Conflict resolution in Africa*, Washington, DC, The Brookings Institution, 1991, pp.299-319.
- ZARTMAN, W. I. (ed.), *The Negotiation Process: Theories and Applications*, Beverly Hills, Calif., Sage Publications, 1977.

Tema 11. Actors terciaris, mediació i arbitratge

- BERCOVITCH, J., *Social Conflicts and Third Parties: Strategies of Conflict Resolution*, Boulder, Co, Westview Press, 1984.
- BERCOVITCH, J.; RUBIN, J. (eds.), *Mediation in International Relations: Multiple Approaches to Conflict Management*, Houndmills, Macmillan Press, 1992.
- CURLE, A., *In the Middle: Non-Official Mediation in Violent Situation*, Nueva York, St. Martin's Press, 1986.
- DOMENICI, K., *Mediation: Empowerment in Conflict Management*, Prospect Heights, Ill., Waveland Press, 1996.
- FISHER, R.; URY, W., *International mediation: A Working Guide*, Nueva York, International Peace Academy, 1978.
- KOLB, D. M., *The Mediators*, Cambridge, Mass, MIT Press, 1983.
- PRINCEN, T., *Intermediaries in International Conflict*, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1992.
- RAIFFA, H., *The Art and Science of Negotiation*, Cambridge, Mass, Harvard University Press, 1982.
- "Special Issue on International Mediation", *Journal of Peace Research*, vol. 28, n.º 1, febrer 1991.
- TOUVAL, S.; ZARTMAN, W. e.), *International Mediation in Theory and Practice*, Boulder, Col, Westview Press, 1985.
- YOUNG, O. R., *The Intermediaries: Third Parties in International Crises*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1967.

Tema 12. L'endemà del conflicte armat

- BEJARANO, J. A., *Una agenda para la paz*, TM Ediciones, 1995.
- BERDAL, M. R., "Disarmament and demobilisation After Civil Wars", *Adelphi Paper*, n.º 303, 1996.
- COSER, L. A., "The Termination of Conflict", *Journal of Conflict Resolution*, n.º 5, 1961, pp.347-353.

Tema 9. Prevenció, gestió i resolució de conflictes i Tema 10. Les negociacions

- AZAR, E. E.; BURTON, J. W. (eds.), *International Conflict Resolution: Theory and Practice*, Sussex, Boulder, Wheasheaf: Lynne Rienner, 1986.
- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994.
- BURTON, J. W., *Conflict: Resolutions and Prevention*, Londres, Macmillan, 1990.
- CRANA, M., *The true cost of conflict*, Londres, Earthscan, 1994.
- FAURE, G. O.; RUBIN, J. Z. (eds.), *Culture and Negotiation: the resolution of water disputes*, Newbury Park, etc., Sage, 1993.
- FISAS, V., "Los mecanismos de prevención de conflictos" en *Convulsión y violencia en el mundo*, Zaragoza, Seminario de investigación para la paz, 1993-1994, pp.113-127.
- GROOM, A. J. R., "¡Sin compromisos! La resolución de problemas desde un punto de vista teórico", *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, n.º 127, març 1991, pp.81-92.
- HOLSTI, K. J., "Resolving International Conflicts: A Taxonomy of Behavior and Some Figures on Procedures", *Journal of Conflict Resolution*, n.º 10, 1996, pp.277-296.
- ILKÉ, F. C., *How Nations Negotiate*, Nueva York, Harper & Row, 1964.
- LOCKHARD, C., *Bargaining in International Conflicts*, Nueva York, Columbia University Press, 1979.
- LUND, M., *Preventing violent conflicts: A strategy for preventive diplomacy*, Washington, United States Institute of Peace Process, 1996.
- MATTHEWS, R. O.; RUBINOFF, A. G.; STEIN, J. G. (eds.), *International Conflict and Conflict Management: Readings in World Politics*, Ontario, Prentice-Hall, 1988.
- MITCHELL, C. R., *The structure of International Conflict*, Nueva York, St. Martin's Press, 1989.
- LEATHERMAN, J.; DEMARS, W.; GAFFNEY, P. D.; VÄYRYNEN, R., *Breaking cycles of violence: Conflict Prevention in Intrastate Crises*, West Hartford, Conn., Kumarian Press, 1999
- OSGOOD, C. E., *An Alternative to War or Surrender*, Urbana, Ill., University of Illinois Press, 1962.
- SNYDER, G.; DIESING, P., *Conflict Among Nations: Bargaining, Decision Making, and System Structure in International Crises*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1977.
- STEPHENSON, C. M., *Alternative Methods for International Security*, Washington, DC, University Press of America, 1982.
- THAKUR, R. (ed.), *International Conflict Resolution*, Otago, Nova Zelanda; Boulder, University of Otago Press: Westview, 1988.
- URY, W., *De la negociación al acuerdo: Claves para superar cualquier negociación*, Barcelona, Parramon, 1993.
- VÄYRYNEN, R., *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*, Londres, etc., Sage, 1991.
- ZARTMAN, W., "Conflict resolution: Prevention, Management and Resolution" en DENG, F.; ZARTMAN, W. (eds.) *Conflict resolution in Africa*, Washington, DC, The Brookings Institution, 1991, pp.299-319.
- ZARTMAN, W. I. (ed.), *The Negotiation Process: Theories and Applications*, Beverly Hills, Calif., Sage Publications, 1977.

Tema 11. Actors terciaris, mediació i arbitratge

- BERCOVITCH, J., *Social Conflicts and Third Parties: Strategies of Conflict Resolution*, Boulder, Co, Westview Press, 1984.
- BERCOVITCH, J.; RUBIN, J. (eds.), *Mediation in International Relations: Multiple Approaches to Conflict Management*, Houndmills, Macmillan Press, 1992.
- CURLE, A., *In the Middle: Non-Official Mediation in Violent Situation*, Nueva York, St. Martin's Press, 1986.
- DOMENICI, K., *Mediation: Empowerment in Conflict Management*, Prospect Heights, Ill., Waveland Press, 1996.
- FISHER, R.; URY, W., *International mediation: A Working Guide*, Nueva York, International Peace Academy, 1978.
- KOLB, D. M., *The Mediators*, Cambridge, Mass, MIT Press, 1983.
- PRINCEN, T., *Intermediaries in International Conflict*, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1992.
- RAIFFA, H., *The Art and Science of Negotiation*, Cambridge, Mass, Harvard University Press, 1982.
- "Special Issue on International Mediation", *Journal of Peace Research*, vol. 28, n.º 1, febrer 1991.
- TOUVAL, S.; ZARTMAN, W. e.), *International Mediation in Theory and Practice*, Boulder, Col, Westview Press, 1985.
- YOUNG, O. R., *The Intermediaries: Third Parties in International Crises*, Princeton, NJ, Princeton University Press, 1967.

Tema 12. L'endemà del conflicte armat

- BEJARANO, J. A., *Una agenda para la paz*, TM Ediciones, 1995.
- BERDAL, M. R., "Disarmament and demobilisation After Civil Wars", *Adelphi Paper*, n.º 303, 1996.
- COSER, L. A., "The Termination of Conflict", *Journal of Conflict Resolution*, n.º 5, 1961, pp.347-353.

- COT, J. P., *International Conciliation*, Londres, Europa Publications, 1968.
- FISAS, V., *Alternativas de defensa y cultura de paz*, Fundamentos, 1994.
- GALTUNG, J., *Peace by Peaceful Means*, Sage, 1996.
- LACAYO, F. J., *Culture of Peace*, El Salvador, UNESCO, 1995.
- LEDERACH, J. P., *Construyendo la paz: reconciliación sostenible en sociedades divididas*, Bogotá, Justpaz, 1997.
- MARTÍNEZ GUZMÁN, V., *Teoría de la paz*, Nau Llibres, 1995.
- MITCHELL, C. R., "Cómo poner fin a guerras y conflictos: decisiones, racionalidad y trampas", *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, n.º 127, Març 1991, pp.35-58.
- RANDLE, R. F., *A Study of Peacemaking and the Structure of Peace Settlements*, Nueva York, Free Press, 1973.
- SEMINARIO DE EDUCACIÓN PARA LA PAZ, *Educación para la Paz*, Madrid, Los Libros de la Catarata, 1994.
- SMOKE, R.; HARMAN, W., *Paths to Peace: Exploring the Feasibility of Sustainable Peace*, Boulder, Londres, Westview, 1987.
- STEIN, J. G., "Detection and Defection: Security 'Regimes' and the Management of International Conflict", *International Journal*, n.º 40, tardor 1985, pp.599-627.
- UNESCO, *From a Culture of violence to a culture of Peace*, UNESCO, 1996.
- UNESCO. Culture of Peace Programme, *UNESCO and Culture of Peace*, UNESCO, 1995.
- VAN CREVELD, M., *The Transformation of War*, Nueva York, The Free Press, 1991.
- VÄYRYNEN, R., *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*, Londres, etc., Sage, 1991.
- WALLENSTEEN, P.; SOLLENBERG, M., "Armed Conflicts, Conflict Termination and Peace Agreements, 1989-96", *Journal of Peace Research*, vol. 34, n.º 3, 1997, pp.339-358.